THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINEBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

67 Elizabeth Street Telephone Main 4582

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR

SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

וואס די לעצטע פאסירונגען אין דזשארדזשיא לערנען אונז

איך עס איז נאך ביי מאנכע געווען וועלכער עס איז צווייפעל אין לעא פרענקס אונשולד. האבען עס די לעצטע פאסירונגען אין דזשארדזשיא סטייט פערטריבען.

פאר דער גאנצער וועלט איז יעצט קלאהר, אז אינ'ם סטייט פריזאן אין מילעדזשוויל, שמאכטעט א קרבן, א אידישער קרבן, געגען וועמען עס איז געמאכט געווארען א פערשווערונג.

עס איז יעצט קלאהר, אז מיאוסע נפשות האבען אינטריגירט געגען דעם אידען פרענק.

קיינמאהל האט נאך ניט פאסירט, אז ביי וועלכער עס איז בעגנאדיגונגס־געשיכטע זאל געהאנדעלט ווערען אזוי, ווי עס וועסט יעצט געהאנדעלט אין דזשארדזשיא סטייט.

די גאנצע צייט פון דעם פראצעס, איז די טענה פון דער פערטהיידיגונג געווען, אז פרענק האט ניט בעקומען קיין ריכטיגען משפט ווייל די דזשורי איז בעאיינפלוסט געווען פונ'ם „מאב".

אלעס, אלעס, די צייטונגען, די גלחים, די פאליטישענס, אלע האבען געארבייט געגען פרענק'ן. ביי אזא האנדלונג קען דאך ניט געמאלט זיין, אז פרענק זאל האבען בעקומען אן אומפארטייאישען פראצעס, צו וועלכען ער איז בערעכטיגט.

ניט וויכטיג זענען יעצט די פיעלע אורזאכען פאר וואס אלע שווארצע כחות פונ'ם שטאאט דזשארדזשיא האבען געגען איהם אינטריגירט.

די אנקלאגע האט די גאנצע צייט געשריען, אז מען האט אויף זיי א בלכול געמאכט. און אז פרענקס פראצעס איז געפיהרט געווארען מיט דער זעלבער ארענטליכקייט, ווי אלע אנדערע פראצעסען.

דיעזע אלע הערען האבען יעצט זייער אמת'ן קלסתר פנים געצייגט. זיי שטעלט ניט צופריעדען, דאס וואס פרענק איז געווארען א לעבעדיג־בעגראבענער אין די פריזאן־ווענד. זיי האבען מורא, אז טאמער וועט ער נאך ווערען א פרייער מענש.

גאווערנאר סלייטאן האט געטהאן דאס, צו וואס ער האט געהאט א רעכט, ער האט אויסגענוצט זיין מאכט, אום ניט צו דערלאזען, אז זיין שטאאט זאל בעשמוצט ווערען, און פאר דיעזער איידעלער האנדלונג זייגער, ווערט ער יעצט בעשמוצט פון די יעניגע, וואס האבען איהם ערוועהלט.

די ווייסע פון דעם דרום, וועלכע צייכנען זיך אויס אזוי פיעל אין ליינטשען שווארצע, ווילען יעצט דעם ווייסען גאווערנאר אייך לינטשען, פאר דעם איינצייגען פערברעכען וואס ער האט בעגנאדיגט דעם איד פרענק'ן.

„אידישער קעניג", „פעדרעטהער", זענען די נעמען, מיט וועלכע ער ווערט בעטיטעלט.

דאס נעהמען זיי זיך אן פאר'ן געזעץ, וואס איז ניט דורכגעפיהרט געווארען.

אבער האבען זיך דיעזע ליעבע הערן פערטראכט אויף דעם, אז אויב עס זענען דא פעדרעטהער, זענען זיי עס, וואס זיי שטעלען זיך געגען דער געזעצליכער מאכט פונ'ם גאווערנאר.

פאר יענע פערזאנען זענען אבער אלע מיטלען בערעכטיגט, און מיט זייער יעצטיגע האנדלונג געגען גאווערנאר סלייטאן, האבען זיי בלויז אן איבעריג מאל בעשטעטיגט, אז דער גאנצער פרענק פראצעס איז בלויז א „פריים־אפ" געגען דעם אידען פרענק, און אז לעא פרענק דארף יעצט שמאכטען אין פריזאן, ווייל די דזשורי וואס האט איהם געמשפט, איז בעאיינפלוסט געווען פון די העצערייען, וואס דער „מאב" האט אנגעפיהרט.

ווען מען טוז שווייגען

לעזער, האט איהר זיך אמאל געפרוביירט בעטראכטען די לאגע פון דעם יעניגען, וועמענס צונג רייסט זי רצו רעדען, און ער אי זמאכטלאז ווייל זיין צונג איז ווי אין קייטען געשמידט, און בעווגלאז.

קענט איהר זיך איינטראכטען אין דיעזער טיעפער טראגעדיע, ווען עס וואלט זיך וועלען זאגען שטארקע שארפע ווערטער, און מען קען אבער ניט זאגען, דאס וואס עס ווילט זיך זאגען.

איהר ווילט רעדען, אייער גאנצע נשמה רייסט זיך צו דעם, און איהר מוזט גאר שווייגען.

מיר פערלייקענען ניט, און מיר האבען עס שוין פיעלע מאהל ערקלערט, אז מיר זענען מיט הארץ און זעעלע פאר די „עלליים", פאר דער זאך פאר וועלכען זיי און איך פיעלע קענעדער אידען קעמפען.

אידען זענען תמיד גוטע פאטריאטען פונ'ם לאנד, אין וועלכען זיי וואוינען, און אויב די קענעדער אידען ווילען שוין זעהן א סוף צו דער מלחמה, איז אבער זייער וואונש, אז זי זאל זיך ענדיגען מיט א זיעג פאר'ן געוועהר פון די פערבינדעטע מעכטע.

עס זענען דא אבער אזעלכע מאמענטען, ווען מען מוז שווייגען.

און שווייגען מוז מען, ווייל אלס אידען קענען מיר אמאל גאנץ אנדערש דענקען.

מיר זענען גוטע איבערגעגעבענע ביירגער פון דער „דאמיניאן", און טרייע אונטערטהאנען פון בריטאניען — מיר זענען אבער אויך אידען.

און אלס אידען קענען מיר ניט פערגעסען די גאנצע קייט פון צרות, וואס די אידען אין גאליציען זענען אויסגעשאנען אונטער רוסלאנדס ממשלה, און דאס נייע קאפיטעל, וואס ווערט יעצט פערצייכענט מיט „לעמבערג".

מיר האבען זעהר פיעל צו זאגען, אבער מיר לעבען אין אזא מאמענט, ווען עס איז בעסער צו שווייגען, ווען מען מוז שווייגען.

זאל אונזער יעצטיגער שווייגען, די לעדיגע ניט געשריבענע שורות דיענען אלס דאס וואס מיר האבען צו זאגען וועגען דיעזען קאפיטעל, וועגען קאפיטעל לעמבערג.

מיר שווייגען, ווייל דאס איז אונזער פליכט, אונזער פליכט צו אונזער נייער היים, צו יענער פאהן, וועלכע גיט אונז שוץ און פרייהייט.

דער קעניג פון גריכענלאנד און זיין פרעמיער

(הינטער די קוליסען פון דעם וואלט קאנג פליקט)

קאנסטאנטין, דער קעניג פון גריכענלאנד און וועניזעלאס, זיין פריים־מיניס־טיר וואס האט ניט לאנג רעזיגנירט, זיינען געווארען צוויי העלדען פון א געהיימניס־פולע טראגעדיע פון וועלכע עס ווערט וואס פון טאג אלץ קלעהרער, אז דיעזע באל־קאנישע מלוכה שטעהט אויף'ן שוועל פון אויסערגעוועהנליכע געשעהענישען...

ביז איצט איז דער לעבען פון די ביי־דע העלדען געווען זעהר ענג פערבונדען, און אויף א בעזונדערען אופן: דער מנהג אז א קייזער מאכט פון א פשוט'ן בשר ודם א מיניסטער האט זיך דאס מאל ארויסגעוויזען גראדע פערקעהרט: דער מיניסטער וועניזעלאס האט געמאכט קאנסטאנטינען פאר א קייזער.

נאר ניט לאנג מיט 3 יאהר צוריק איי־דער עס האט אויסגעבראכען דער ערש־טער באלקאנישער קריעג, ווען בולגאריען סערביען, מאנטענעגרא און גריכענלאנד האבען זיך ערשט אנגעהויבען סוד'ענען וועגען דערווערען דעם טערק, איז אין גרי כענלאנד פארגעקומען אן ערענסטער אויס־שטאנד, געפיהרט פון פאליטישאנס אין דעם פארלאמענט און אין דער ארמיי.

דיעזע בעוועגונג האט געטראגען אן אויסגעשפראכענעם אנטי־דינאסטישען באראקטער און האט געבראכט אז קאנס־טאנטין, דער יורש פון טראהן, האט גע־מוזט זיך ענטזאגען פון קאמאנדירען די ארמיי, און כדי צו זיין זיכער מיט זיין לעבען, איז ער געווען זאגאר גענויטעט צו פערלאזען גריכענלאנד.

דער קעניג דזשארדזש אליין, זיין פא־טער, וועלכער איז שפעטער דערהרג'עט געווארען בשעת דעם באלקאנישען קריעג, איז דאן געווען אזוי טריף און אזוי פער־מיאוסט אין די אויגען פון די גריכען, דאס זיין פארטרעט אין די קאפעס און רעסטאראנען פון לאנד פלעגט ארויסרו־פען אפענע פראטעסטען.

אחוץ דעם דעצעהלען בייזע צינגער אז א סטימער פלעגט תמיד זיין צונגעריים אין דעם האפען פון פירעי.. אויף יעדען זאל: טאמער הייסט מען מופען פון קע־ניגליכען פאלאץ.

ביי דיעזע בערינגונגען האט זיך בע־וויזען אויף'ן הארייזאנט פון אטהען מר. וועניזעלאס, דער פריהערדיגער פיהרען פון דער קריטישער רעוואלוציאנערער רע־ניערונג. קריט איז שוין דאן פאקטיש געווען ארויסגעגאנגען פון טערקיי, אבער דער אינזעל אריידזש איז נאך אלץ געווען א טהייל פון דע סולטאנס מלוכה, און דא־רום איז ניט אין גאנצען געווען קלאהר ווי אזוי וועניזעלאס האט זיך איינגעגעבען מיט די מעשה זאל ניט זיין האט זיך־עס ניי־אויסגעבאקענעס דעפוטאט מיט יין מערקווירדיגען טאלאנט, מיט זיינע לעגענדע אדמיניסטראטיווע פעהיגקייי־טען מיט זיין ברייטען שטאאטס פעזיגען זאפ, און הויפטזעכליך מיט זיין ענערגי־שען אפטימיסטישען טעמפעראמענט, וויך איינגעגעבען אין א פירצע צייט זיך צו שטעלען בראש פון דער גריכישער רע־יערונג און דער פערדעטיגער רעוואלוצ־יאנער פון קריט איז געווארען מיט איין מאהל פריים מיניסטער פון אן אנערקענ־טע מלוכה. עס איז שוין דא געלעגען א שטיקעל נס אדער סתירה, אבער וועניזע־לאס האט זיך מיט דערמיט ניט בעגרע־נעצט און איז א קורצער צייט האט ער גע־עצליך אויף'ן פריעדליכען אופן, דורכגע־פיהרט אזא גרינדליכע רעמאקראטישע רע־פארם, אין דעם פאליטישען, עקאנאמישען און אדמיניסטראטיווען לעבען פון גרי־כענלאנד, און דאס אלעס איז געווען מעהר נהליך אויף א אויסגעטראכטע לעגענדא־רישע רעוואלוציע, אייזדער אויף א דעאלע אמת'ע ווירקליכקייט.. צו דער צו איז, דורך זיין איניציאטיווע איינגעלאדען גע־ארען צוויי אויסלענדישע קאמיסיעס צו רעארגאניזירען די פלאטע (נייוי) און די ארמעע, וועלכע איז געשטאנען זעהר נייע־ריג, זינט די טערקען האבען איהר צושמע־טערט אין 1897. די נייווי האט מען אב־גענעבען א ענגלישע קאמיסע און די ארמיי א פראנצויזישע. אויף אזא אופן האט ער געקראגען ענגלאנד און פארנקרייך אויף זיין זייט.

בכלל האט וועניזעלאס, לויט זיין ער־ציהונג, אלע מאהל געפיהלט א שטיקעל שוואכקייט צו די איצטיגע עלליים פון מערב.

נאר וועניזעלאס האט געוואלט אז אי דער וואלף זאל זיין זאט, אי די שעפ־סעלע גאנץ — האט ער בעשטימט צו מאר־בען א חן'דעל אויך צו דייטשלאנד. און אין א שעהנעם פריהמארגען האט דער פריים־מיניסטער אזוי א דרעה געטהאן דעם שליסעל, אז די געזעלשאפטליכע מיי־נונג, ווילענדיג ניט ווילענדיג, האט גע־מוזט איינשטימען אויף'ן צוריקקומען פון ארויסגעטריבענעם פרינץ קאנסטאנטין און זאגאר אויף זיין נאמיגירונג צום הויפט קאמאנדירונג פון דער ארמיי.

פערשטעהט איהר מיך, אז קאנסטאנ־טין איז ווילהעלם'ס א שוואגער, א מאן פון זיין געליעבטע שוועסטער. און אזוי ווי ביים פשוט'ען עולם, אזוי אויך ביי די געקרונטע ווערט מען מלא שמחה אז אן ארבייטסלאזער פרינץ קריעגט צוריק דעם נו פערשטעהט זיך, אז ווילהעלם איז געווען אין די הימלען און בשעת ער איז גע־ווען אויף א ים נסיעה נעבען קארפו, (א אינזעל נעבען גרייכענלאנד) האט ער ספעציעל איינגעלאדען, צו זיך וועניזעלאס־סען און האט זיך ניט געקענט אבוואונ־ערען פון דיעזען קלוגען און פלינקען שטאאטסמאן...

אזוי האט וועניזעלאס אבגעריינינט פאר קאנסטאנטין דעם וועג צום טראהן.

וועניזעלאס האט אבער געמאכט דיא גאנצע קאמבינאציע ניט צוליעב דיא שעהנע וואנצעס פון דייטשען קיסר, וועל־כען ער האט אלע מאהל פיינד געהאט ווי א פעסט, זאנדערען איבער גאנץ אנדערע טעמים.

זיינע בעהאלטענע פניות האבען זיך טאקי ארויסגעוויזען אביסעל שפעטער, ווען מען האט זיך ערוואוסט, אז ווענ־זעלאס איז געווען דער איינציאטאר, דער שאפער און די נשמה פון דעם באלקאני־שען פערבאנד געגען טערקיי, וועלכע האט געבראכט אזעלכע גלענצענדע רעוולטא־טען פאר גריכענלאנד.

וועניזעלאס האט געדארפט האבען א שילד, א נאמען, האט ער געבראכט צו־ריק קאנסטאנטינען. ער האט געדארפט האבען די סימפאטיע פון די גרויסע מלוכות, האט ער זיך מתחתן געווען מיט פראנקרייך און ענגלאנד. עס האט גע־דארפט פאר גריכענלאנד סאלאניק, עפיר און זיין מוטערלאנד דעם אינזעל קריט, האט ער עס ערווארבען דורך צוויי באלקאנישע מלחמות.

זעלטען טרעפט מען אין דער געשיכטע אזעלכע געניאלע קעפלאך אין הלכות כא־פען פישלעך אין מוטנע וואסער.. אבער אז עס קומען שוין יא אויף דער סצענע אט די ביסמארקס, קאוואורס און אנדערע ראן וואקסט שוין זייער אפעטיט ווי אויף ייזטען.. דאס גלייכען איז געווען מיט וועניזעלאסען, וועלכער איז דורך זיין פא־ליטיק אפשר געווען איינער פון די ערש־טע אונטערצייכנער פון דער יעצטיגער איירא־פעאישער שרפה... דארום איז גאר קיין וואונדער ניט, אז מיט זיין גריעכישען נעזעל האט דיעזער דיפלאמאט דער־שמעקט דאס מען קען עפעס כאפען אין דעם טומעל אויף די דארדאנעלען און דא־רום האט ער זאפארט (ביי וועניזעלאסען איז אלעס זאפארט) אנגעהויבען ריידען מיט ענגלאנד און פראנקרייך וועגען ביז־נעס...

נאר דא האט מען געדארפט פרעגען א דעה אויף ביי ווילהעלמס שוועסטער. אזוי ווי די גרעפין האטעק, די דערהרג'ע־טע פרוי פון דערהרגעטען סטרייכיש־ישען ערצהערצאג פערדינאנד (איבער וועלכען די מלחמה האט זיך פארנאנדערגעפלא־קערט) בעוויזט אויף די פרוי א גרויס ווייר־קונג אויף איהר קענינליכען מאן און לאזט ניט דורך איין פראגע, וואו זי זאל ניט זאגען איהר ווייבערשען וואהרט.

אין דעם צווייטען באלקאנישען קריעג האבען איהרע עצות און פראיעקטען שיער ניט געבראכט די גריכישע ארמעע צו א קאטאסטראפע. נור א דאנק וועניזע־לאס, וועלכער האט זיך פערזענליך בע־וויזען אויף'ן שלאכטפעלד, האט ער גע־צוואונגען קאנסטאנטינען צו בלייבען ביים אלגעמיינעם סערביש־גריעכישען פלאן פון דער קאמפיין און מאכען דער ווייב אבי־סעל עגמת נפש.

איצט אבער איז דאס אריינמישען זיך פון דעם דייטשען קייזערס שוועסטער גע־ווען מעהר געלונגען. די גריכישע קעני־גין האט דא געארבייט פאר דער צוקונפט פון דייטשלאנד און דאס האט איהר געגע־בען מוטה און ענערגיע צו ערקלעהרען א טוידט קאמפף דעם חוצפה'דיגען וועניזע־לאס וואס האט געוואלט שלעפען גריעכענ־לאנד פאר די עליים. זי האט פשוט ער־קלעהרט דעם מאן, אז אדער זי, אדער וועניזעלאס, וואס האט קאנסטאנטין געקענט טהאן? זייענדיג צופיעל אונטער דער ווירקונג פון אשה און מורא האבענדיג פאר בולגאריען האט ער נאכגעגעבען זיין ווייב און וועניזעלאס האט געמוזט רעזיג־נירען און זיך אונטערגעבען פאר דער פאראדע, וועלכע ער האט אליין אראבגע־בראכט..

צו דערצו מוז מען זאגען, אז פאר וועניזעלאסען איז די גאנצע זאך געווען א געוואלדיגע אונאנגענעהמליכקייט, ווייל ער האט שוין געהאט פערשפראכען אין נאמען פון דער רעגיערונג צו געהן העלפען די עליים אין די דארדאנעלען אבער וועני־זעלאס, וועלכער איז אין גריכענלאנד פער רעכענט פאר א נאציאנאלען העלד איז ניט פון די וואס גיבען זיך אונטער. ער וועט אנווענדען אלע מיטלען, מעגליכע און אונמעגליכע. ער וועט אויסנוצען אי־טאליען, אלבאניען, ענגלאנד, פראנקרייך, זאגאר דייטשלאנד, נאך מעהר ער וועט מאכען א רעוואלוציע אויב זיין פארטיי און זיין פרעגראם וועט דאס דארפען, און דאך דורכפיהרען זייניגעס.

די לעצטע פאסירונגען וואדפען אביסעל ליכט אויף וועניזעלאסען, וועל־כער שטעהט דוכט זיך גאר אין שאטען, אט ווי א שווארצער אדלער איז ארויפגע־פלויגען אויף קאנסטאנטינען א געהיימ־ניספולע קראנקהייט, וועלכע מען רופט אפיציעל פלוריטיס, אבער וועלכע איז ניט אין גאנצען דאס... דער קעניג האלט שמאל און איז צווישען לעבען און טוידט. די קענינין, דעם דייטשען קייזערס שוועס־טער האלט ביים אוועקפאהרען צו איהר ברודער. מען האלט אין ריידען וועגען עפעס א מחלוקה אין דער קענינליכער משפחה מיט שארפע ווערטלאך און זאגאר מיט א קלאפ, וואס די צוקאכטע דייטשקע האט געגעבען איהר מאן...

און ווייטער געהט א סדרה פון וואה־לען וועלכע, ווי די צייטונגען מעלדען האב־בען געבראכט צום זיעג פון דער מלחמה פארטיי, דאס הייסט פון וועניזעלאסען.

עס איז צו זעהען אז דער לעצטער ארבייט אויף אלע כלים און אז זיין האנד האלט אין גיסען גייע אויל אין דער מורא־דיגער שרפה פון דער וועלט מלחמה.

עאן סאוויידזש

אדעם טענטוויקעלט זיך פאר א גרוי־סען צענטער פון אינדוסטריע און האנדעל

פון מ. ספעקטאר

א שטאדט איז ווי א מענש, וואס טאר קיינמאל ניט אנווערען די האפנונג אויף בעסערע צייטען.

ארעם איז אין די לעצטע יאהרען זעהר געפאלען. און האט א פנים ווי א געוועזע־נער געפאלענער גביר, וואס האט אמאל געטראסקעט א וועלט און איצטער געהט ער ארום אין זיין אלטער אבגעריסענער אטלעסענער קאפאטע, וואס איז איהם גע־בליבען פון אמאהליגע גוטע צייטען.

זיין פנים איז איידעל, מאניערען שעהנע, גבירישע, נאר דער קאפ איז אראבגעלאזען פערזארגט און דער אדר־מאן קריכט איהם וואס מעהר אויף זיין פנים.

ארעם איז א שעהנע שטאדט מיט אויסגעפוצטע גלייכע גאסען, מיט שעהנע בולווארען און פלעצער, און דאך פאר א גרויסשטעדטיגען מענשען מאכט אדעם איין איינדרוק פון א גרויס דארף פון א טוידטע שטאדט.

ארעם איז א גרויסע שטאדט נאר צו־רוהיג, צו שטיל, עס פעהלט דער געפיל־דער, דער רעש, דער הוהא, עס פעהלט לעבען וואס יעדע גרויסע שטאדטי פער־מאגט.

און דער גרויסשטעדטיגער, וואס פאלט פלוצלונג אריין אין ארעם, קוקט אויף דער שעהנער שטאדט מיט א רחמנות פנים ווי אויף א יורד, ווער שמועסט נאך פאר דעם וואס האט ארעם געקענט אין איהרע אמאליגע יאהרען, וואס האט געקאכט און געשפיעלט איינע פון די גרעסטע ראַ־לענצווישען די גרויסע וועלט שטעדט.

ארעם איז מיט אמאהל געבליבען שטעהן, אדער ריכטיגער געזאגט אנגעהויר־ען געהן צוריק, דאן ווען אנדערע שטעדט זיינען אין דער זעלבער צייט אויסגעוואק־סען. מען רעדט שוין ניט פון איצטיגע שטעדט ווי ווארשא און לאדז, נאר אפילו קיעוו און באַרקאָוו האבען אויף זיך אן אדעם איבערגעיאגט.

אין דער צייט וואס ארעם איז ווי פערגליווערט געווארען, האבען זיך דיא פריהער דערמאהנטע שטעדט פערברייר־טעט אויף עטליכע מאהל אזוי פיעל און ארעם איז געבליבען, אויסער א קליינע אויסנאהמע, ביי איהרע אלטע צוויי־דריי שטאקיגע הייזער פונקט ווי מיט 30—40 יאהר צוריק, מיט איהרע קעלער שטובען און אומגעלומפערטע גאנציקע און טרעפ.

קיין נייע צווייגען פון מסחר איז דא ניט צו בעקומען און די אלטע מסחרים זיי־נען ווי אבגעשטארבען.

הונדערטער מאגאזינען אויף די האנ־דעלס גאסען זיינען פערקלאפט, דער האנ־דעל זעהט דא אויס ווי אין א געוועהנליי־כער פראווינציעל־שטאדט. אויף די גאסען איז א שוואכע בעוועגונג.

פאר וואס ארעם אין מיט אמאהל אזוי געפאלען און ניט אויסגעוואקסען גלייך ווי אלע אנדערע שטעדט? — איז ניט איצטער די צייט צו רעדען. געוויס איז אין דעם דא א סך שולדיגע וואס זיי־נען געווען די מלאך המות'ן פון ארעם.

עס האט זיך אויסגעוויזען אז ארעם האט שוין אנגעווארען אלע האפנונגען פון צוריק אויפלעבען; נאר אזוי ווי א מענש אזוי אויך א שטאדט טאר אין דער שלעכטעסטער צייט ניט אנווערען די האפ־נונג.

און ארעם איז איצטער פול מיט גוטע האפנונגען.

ארעם ווערט איצטער אינע פון דיא גרעסטע קוראראטען, ארעם האפט אויף דער עפענונג פון די דארדאנעלען און ענדליך האפט ארעם איבעריפיהרען צו זיך דיא לאדזער פאבריקאציע.

אין דעם לעצטען מיטעל ווי אבצוראַ־טעווען ארעם פון איהר אבשטארבען, האט זיך פעראינטערעסירט דער גאנצער דרום רוסלאנד: די בערזען קאפיטעטען, די סוחרים געזעלשאפטען און אפילו דיא איצטיגע ארעסער שטאדט פערוואלטונג, וועלכע האט ענדליך אויף אנגעהויבען צו פערשטעהן, אז עס איז שוין צייט אויף עפעס צו טראכטען פאר דער אויפלע־בונג פון דער שטאדט.

אלע, אלע זאמען מיט דער ארטי־גער מאכט האבען זיך געגומען מיט אלע קרעפטען צו אויפהויבען אויף דער פאסענ דער עקאנאמישער הויף די רעזידענץ פון דרום רוסלאנד, די שעהנע שטאדט ארעם — דער יורד.

די ארעסער שטאדט־פערוואלטונג איז גרייט אנטקעגען די נייע פאבריקאנטען אוז פאבריקאנטעלאך, מיט אלעס וואס נאר מעגליך.

זי איז גרייט אויף די בעסטע און לייכטסטע בעדינגונגען צו געבען ערד־אוטשאסטקעס און בעשטימען די קלענס־טע נאלאגען.

און אויף אזא אופן ווילט זיך גלויבען, אז ארעם קען אמאל אויסוואקסען א פאב־ריק שטאדט און וועט ווערען א גרויסער צענטער אין דער האנדעלס וועלט.

אין דעם גלויבען ניט נאר די ארעד־טער נאר אפילו די לאדזער פאבריקאנטען אויך.

די לאדזער פאבריקאנטען און פאב־ריקאנטלאך זיינען קיינמאהל ניט געווען צופריעדען מיט לאדז.

ווער עס האט נאר אפט בעזיכט לאדז, וואס שפיעלט אזא גרויסע ראלע מיט איהרע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען, איז אפט אויסגעקומען צו הערען זייער פערוואונדערונג — וואו קומט, אזא באַ־ען, וואו לאדז געפינט זיך, זאל זיך אויס־בויען אזא גרויסע פאבריק שטאדט?

לאדז פערמאגט אפילו ניט קיין איינ־ציג טייכעל. די וואסער, וואס מען שלעפט ערגעץ פון א גאנץ ווייטען ארט איז ברור־דיג און אומגעזונד. די גאנצע שטאדט מיט איהרע פאלאצען און פאבריקען שטעהט אויף א גליכען זומפעדיגען פלאץ און מיט קיין זאך צייכענט זיך דער גע־נענד ניט אויס, ביים ערשטען בעסטען רע־גען איז די פערטרונקענע באסען ניט אי־ן זיין פראגראם וועט דאס דארפען, און דאך דורכפיהרען זייניגעס.

די לעצטע פאסירונגען וואדפען אביסעל ליכט אויף וועניזעלאסען, וועל־כער שטעהט דוכט זיך גאר אין שאטען, אט ווי א שווארצער אדלער איז ארויפגע־פלויגען אויף קאנסטאנטינען א געהיימ־ניספולע קראנקהייט, וועלכע מען רופט אפיציעל פלוריטיס, אבער וועלכע איז ניט אין גאנצען דאס... דער קעניג האלט שמאל און איז צווישען לעבען און טוידט. די קענינין, דעם דייטשען קייזערס שוועס־טער האלט ביים אוועקפאהרען צו איהר ברודער. מען האלט אין ריידען וועגען עפעס א מחלוקה אין דער קענינליכער משפחה מיט שארפע ווערטלאך און זאגאר מיט א קלאפ, וואס די צוקאכטע דייטשקע האט געגעבען איהר מאן...

און ווייטער געהט א סדרה פון וואה־לען וועלכע, ווי די צייטונגען מעלדען האב־בען געבראכט צום זיעג פון דער מלחמה פארטיי, דאס הייסט פון וועניזעלאסען.

עס איז צו זעהען אז דער לעצטער ארבייט אויף אלע כלים און אז זיין האנד האלט אין גיסען גייע אויל אין דער מורא־דיגער שרפה פון דער וועלט מלחמה.

עאן סאוויידזש

מאונט קלעמענס מישיגען

א שטעדטעל וואו מען וואוינט אויף קראנקע. די מינעראל בעדער. — די אי־דען — טיפען און בילדער פון וואקיישאניסטען.

פון היימאן מילער

אין 1865 האט א קאמפאניע אבגע־קויפט אין מאונט קלעמענס שטיקער לאנד און געוואלט דארט בויערען אויל מיינס און גראבענדיג טיעף אין דער ערד האט מען ניט געפונען קיין אויל. נאר פערשיעדענע מיינראלען, וועלכע איינינע פון יענע אינוואהנער האבען גענומען א היים און זיך געטרייט מאכען עטליכע בע־דער פון די מיינראלען וועלכע זי האבען ארויסגעגראבען און דיא רעזולטאטען זיי־נען געווען גוטע. פיעלע זיינען געהיילט געווארען פון ההומאטיזם, און פיעלע אויך פון פערשיעדענע הויט קראנקהייטען.

דער ערשטער וועלכער האט די מאונט קלעמעס מיינראל וואסערען־נענומען בע־נוצען אלס מעדיציין, איז געווען דר. האַ־וארד, וועלכער איז יעצט 85 יאהר אלט, און לעבט אין מאונט קלעמענס אין א קליין איינגעפאלענער הייזעל.

זיין ערשטער פאציענט איז געווען מרס. טעדמאן פון ראמעא, וועלכע איז געגע־ליך געהיילט געווארען פון דיא מינעראל וואסער פון א געוויסע הויט קראנקהייט.

פון יענע צייט אן, האט זיך אין מט. קלעמעס אנגעהויבען דער געשעפט מיט קראנקע, דער פלאץ איז אלץ מעהרער און מעהרער בעוואוסט געווארען. ביז אין 1873 האבען זיך צוזאמענגענומען א קאמ־פאניע קאפיטאליסטען און אויפגעשטעלט א האטעל, וואו די קראנקע זאלען האבען וואו צו עסען און שלאפען, און א שעהנע מאדערנע באד וואו צו נעהמען די בעדער, און די שטעדטעל איז פון טאג אלץ מעהר און מעהר בעוואוסט געווארען, ביז זי איז געווארען די איינציגע, און בעריהמטעסטע קור פלאץ אין דער וועלט.

און ווען איהר קומט ערשט אריין אין מאונט קלעמעס ווערט אייך פערהליך אויפ'ן הארצען, צוועהענדיג וו' די מענ־שען זיצען דארט אין גרופען, און אמוזי־רען זיך פריינדליך. עסען און טרינקען צו־

(פארטועצונג אויף פיידזש 5)

MAGIC BAKING POWDER

MAGIC BAKING POWDER

עכטאלט נישט קיין אליום

די אייניציגע גוט בעוואוסטע סעסיבע פריי בעקינג פאדער געמאכט אין קאנאדע וועלכע ענטהאלט נישט קיין אליום. אלזאיזום מאדעס אדער סאלפיט, און וועלכע האט אלע מעלות אויסגעצייכענט אויפען לייבעל

E.W. GILLETT CO. LTD.
TORONTO, ONT.

ד'יטמאנ
$2 $3
זוכענס
איהר האב
בען דעם פיי
דזשולערי רוי
דזשייסאב בר
בעוואוסט וו
איז אן אייבג
מיר געטרי
דאס איהר הא
אונזדזיטאנדנ
ספעשיעל דיסק
דזשייקאב ברא